

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om Institutet för Ryssland och Östeuropa

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det skall stiftas en lag om Institutet för Ryssland och Östeuropa. Inrättningen skall fortsätta det forskningsarbete som hittills har utförts av Sovjetinstitutet, som lyder under undervisningsministeriet. Syftet med lagen är att ändra institutets namn så att det motsvarar det

nuvarande politiska läget, samt att skapa sådana ramar för institutet som är tidsenliga i administrativt hänseende och som också i övrigt motsvarar de nya krav som ställs i fråga om kulturella kontakter och forskning.

Lagen avses träda i kraft den 1 juni 1992.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläget och ärendets beredning

1.1. Institutets bakgrund och nuläge

Sedan 1947 har Sovjetinstitutet varit en statlig inrättning under undervisningsministeriet. Institutet inrättades genom lagen om ett Sovjetinstitut och ett i samband därmed inrättat centralbibliotek (389/47). Lagen ersattes av lagen om Sovjetinstitutet (674/67).

Institutet har enligt § 1 i lagen om Sovjetinstitutet till uppgift att systematiskt införskaffa uppgifter om det vetenskapliga arbetet rörande det ekonomiska och kulturella livet i Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund, bedriva forskning på detta område, idka publicerings- och informationsverksamhet samt främja det vetenskapliga och övriga kulturella samarbetet mellan Finland och Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund.

Institutets verksamhet höll sig under de första åren inom en tämligen anspråkslös ram. Verksamhetsförutsättningarna förbättrades dock när Finland och Sovjetunionen 1960 ingick ett avtal om kulturellt samarbete. För att avtalet skulle kunna fullgöras behövdes ett rådgivande organ. Som detta organ fungerade

till en början Finsk-Sovjetiska kulturutbytesnämnden, som inrättats vid undervisningsministeriet. Då det kulturella samarbetet mellan länderna ökade och utbytet av stipendiater blev livligare, blev nämndens förutsättningar att klara den växande mängden praktiska uppgifter otillräckliga. I samband med den reform av undervisningsministeriets förvaltning som genomfördes i slutet av 1960-talet indrogs därför nämnden, och dess uppgifter överfördes på det omorganiserade Sovjetinstitutet. I förordningen om institutet (432/68), betonades inte längre självständigt vetenskapligt arbete speciellt. Nya uppgifter uppstod också då det första protokollet om samarbete inom undervisningen på högskolenivå undertecknades 1969 och sedan Finlands Akademi och Sovjetunionens vetenskapsakademi 1971 undertecknat ett samarbetsprotokoll. Institutets uppgiftsområde utvidgades och det fick mera personal och disponibla medel samt 1975 slutligen egna lokaler. Från mitten av 1970-talet svarade institutet tillsammans med konstinrättningarna också för genomförandet av talrika kulturutbytesprojekt.

För att understöda forskning i ryska språket och litteraturen började institutet i sin årsbok publicera doktorsavhandlingar på området.

Hittills har institutet publicerat åtta doktorsavhandlingar. Då forskningen utvecklades uppstod också behovet av att grunda en vetenskaplig publikationsserie, som började utkomma 1984 under namnet *Studia Slavica Finlandensia*.

Vid skiftet mellan 1940- och 1950-talen började man aktivt utöka institutets bibliotek. Till en början anskaffades böcker från alla områden. Lättfattlig facklitteratur för den stora allmänheten var vid sidan av skönlitteraturen ett betydande anskaffningsobjekt. Avsikten var att uppgifterna hos ett vetenskapligt bibliotek och ett allmänt bibliotek skulle kombineras inom verksamheten.

Från slutet av 1960-talet började man fästa speciell uppmärksamhet vid valet av böcker. Anskaffningsområdet inskränktes till att omfatta samhällsvetenskaplig och politisk litteratur från eller om Sovjetunionen. Samarbete och koordinering i fråga om bokanskaffningar inleddes med slaviska biblioteket vid Helsingfors universitetsbibliotek för undvikande av dubbla inköp.

Som ett resultat av den långsiktiga anskaffningen har Sovjetinstitutets bibliotek en unik samling samhällsvetenskaplig litteratur från och om Sovjetunionen samt en omfattande tidningssamling. Tillsammans med slaviska biblioteket utgör de en helhet som är värdefull även internationellt.

1.2. Ärendets beredning

På initiativ av Delegationen för Sovjetinstitutet tillsatte undervisningsministeriet den 22 februari 1990 en arbetsgrupp, som fick i uppdrag att se över lagen och förordningen om institutet och institutets reglemente samt de ekonomiska resurser som institutet disponerade över med hänsyn till utvecklandet av institutets framtida verksamhet och med beaktande i synnerhet av att arten av de kulturella relationerna mellan Finland och USSR förändras under 1990-talet. Arbetsgruppen avgav sitt betänkande (Undervisningsministeriets promemorior 1990:26) den 10 augusti 1990.

För tilläggsutredning tillsatte undervisningsministeriet den 14 november 1990 en arbetsgrupp som fick i uppdrag att kartlägga nuläget inom forskningen om Sovjetunionen och Östeuropa i vårt land och behovet av sådan forskning, att utreda nya forskningsmöjligheter

och -uppgifter samt att framlägga ett förslag till åtgärder som främjar forskningen och till utvecklande av utbildningen av experter på området.

Denna arbetsgrupp avgav sitt betänkande (Undervisningsministeriets promemorior 1991:36) den 31 oktober 1991. Propositionen bygger på dessa arbetsgruppers förslag och på expertutlåtanden som avgetts i detta sammanhang.

2. Propositionens verkningar

2.1. Administrativa verkningar

Propositionen innebär i sig inga ändringar i nuläget utom i fråga om institutets namn. Tjänsterna vid Sovjetinstitutet överförs till det nya institutet. Vid ingången av 1993 är dock avsikten att institutets uppgifter i anslutning till kulturutbytet och personutbytet skall överföras dels till undervisningsministeriet, dels till centret för internationellt personutbyte, som lyder under undervisningsministeriet. Likaså skall utredas vilka möjligheter det finns att delvis sammanslå institutets bibliotek med slaviska biblioteket vid Helsingfors universitetsbibliotek och att överföra vissa samlingar till Depåbiblioteket.

Omorganiseringen av institutets uppgifter gör det möjligt att på ett effektivt sätt inrikta de återstående resurserna på dagens forskningsbehov. I detta sammanhang bör också utredas om det vore skäl att sammanslå vissa för utrikespolitiken centrala forskningsinstitut, varvid institutets ställning på nytt kommer att övervägas.

2.2. Ekonomiska verkningar

Propositionen har inga nämnvärda ekonomiska verkningar. Beloppet av inkomsterna av eventuella avgiftsbelagda beställningsundersökningar kan i detta skede inte uppskattas. Vad avgiftsgrunderna beträffar följs lagen om grunderna för avgifter till staten (150/92).

I samband med budgetpropositionen för 1993 kommer att föreslås att det nya Institutet för Ryssland och Östeuropa skall bli en resultatstyrd enhet.

DETALJERAD MOTIVERING**1. Lagförslaget**

1 §. Enligt propositionen skall institutets nya namn vara Institutet för Ryssland och Östeuropa. Enligt paragrafens 2 mom. är institutets hemort Helsingfors stad.

2 §. Institutets uppgifter förutsätter samarbete med inhemska och utländska forskningsinstitut och enskilda forskare. Institutet bör kunna ingå avtal både om att utföra uppgifter i anslutning till forskningen vid ett forskningsinstitut och om att låta utföra sådana uppgifter utom institutet. Det föreslås att ett stadgande om forskningsavtal skall tas in i lagen.

Institutet skall i likhet med sin föregångare ha till uppgift att bedriva forskning i anslutning till Ryssland och Östeuropa, upprätthålla ett bibliotek och informationsservice i samband med biblioteket, understöda vetenskapliga undersökningar och utredningar med anknytning till detta område samt idka informations- och publiceringsverksamhet, erbjuda experttjänster på området samt hålla kontakt med inrättningar på området i Finland och utlandet och även i övrigt främja samarbetet inom verksamhetsområdet.

3 §. Enligt paragrafen skall genom förordning stadgas om institutets förvaltning och uppgifter i övrigt.

4 §. Institutet skall som för närvarande ha rätt att ta emot donationer och testamentsmedel för sin verksamhet.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Avsikten är att förordningen om Sovjetinstitutet (432/68) skall ersättas med en ny förordning, som skall ges i samband med att denna lag träder i kraft. Genom förordningen stadgas om institutets förvaltning och närmare uppgifter samt om förvaltningen och användningen av donationer och testamentsmedel.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juni 1992.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag om Institutet för Ryssland och Östeuropa

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Institutet för Ryssland och Östeuropa är en statlig inrättning som lyder under undervisningsministeriet.

Institutets hemort är Helsingfors stad.

2 §

Institutet kan ingå avtal inom sitt verksamhetsområde med andra myndigheter, sammanlutningar och enskilda personer om utförande av undersökningar och utredningar samt om utbyte av information. Institutet kan även ingå samarbetsavtal med andra forskningsinstitut och med högskolor om genomförande av gemensamma forskningsprogram.

3 §

Om institutets förvaltning och uppgifter i övrigt stadgas genom förordning.

4 §

Institutet har rätt att ta emot donationer och testamentsmedel. Om förvaltningen och användningen av dessa stadgas genom förordning.

5 §

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

6 §

Denna lag träder i kraft den 199 .
Genom denna lag upphävs lagen den 22 december 1967 om Sovjetinstitutet (674/67).

Helsingfors den 16 april 1992

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Minister Tytti Isohookana-Asunmaa